

HİKÂYET-İ KEREM HAN

MEHMET TUĞRUL

Türk Dili ve Edebiyatı Asistanı

Pertev Naili Boratav'ın kitapçı Raif Yelkenci'den, tetkik edilmek üzere, alıp getirdiği ve şimdilik Fakültemizin Halk Edebiyatı Arşivi'nde bulunan "Hikâyet-i Kerem Han» adlı yazma kitap, gerek halk edebiyatı, gerekse dil tetkikleriyle uğraşanların ilgisini üzerine çekecek mahiyette ve matbu nüshalardan çok farklıdır. Kerem hikâyeleri üzerinde çalışmış olan arkadaşımız Şükrü Elçin'in bu nüshadan faydalandığını öğrendik; fakat bu çalışmanın neticesi de henüz basılıp yayınlanmamıştır. Bu itibarla, "Hikâyet-i Kerem Han» ı tetkikçilere tanıtmayı faydalı bulduk.

1. Kitap, kırmızı rengi ve parlatılmış kâğıtlardan yapılmış, 17 X 24 santim büyüklüğünde (80) yapraktan ibarettir. Ciltli ve mukavva kaplıdır; cildi oldukça yıpranmıştır; fakat yaprakları sağlam ve tamdır.

2. Sayfaların 10,5 X 18,5 büyüklüğündeki kısımları, kırmızı çift çizgiden kitabeler içine alınmış; hikâye bu kitabelerin içine siyah mürekkeple yazılmış ve kitabın kenarları boş bırakılmıştır.

3. Kitabın 157 sayfası yazılı, baştan bir ve sondan iki sayfası boştur. Sayfa numarası konmamıştır; lâkin sağdaki sayfaların sonlarına ve kenar kitabelerinin altına, soldaki sayfaların ilk kelimeleri yazılmak suretiyle, sayfa teselsülü sağlanmıştır.

4. Kitapta bir tek hikâye yazılıdır ve yazılış tarihi hicrî 1266 dir.

5. Kitabın yazısı gayet okunaklıdır. Klâsik imlâ kaidelerine riayet edilmediği için yazıda mümkün olduğu kadar çok, sesli harf kullanılmıştır; böylelikle hikâyeyi anlatanın konuşma hususiyeti yazıya geçirilmiştir.

Hikâye şöyledir:

Şiraz Şahı Süruri Şah ile bunun "eğlence» (musahip) si Yehud adlı Keşiş'in çocukları olmaz. İki birer hırka giyip seyahate çıkarlar. Yolda bir Derviş'le karşılaşır; Derviş Şah'a selâm durur ve adı ile hitabeden Şah, onun kerametine hükmedip derdini açar. Derviş, bir elmayı ikiye bölüp yarısını Şah'a yarısını Keşiş'e verir; bu elmaları evde kanlarıyla bölüşüp yemelerini ve Allah'ın emrine varmalarını, doğacak çocukları da birbirine vermelerini tenbih ederek gözden kaybolur.

Şah'la Keşiş, Derviş'in dediğini yaparlar; vakit tamam olunca, Şah'ın bir oğlu, Keşiş'in de bir kızı dünyaya gelir. Oğlanın adını Şahı-gülsen, kızın adını Meryem korlar.

Süruri Şah; oğlunu "Sofu,, adlı bir hocaya teslim eder; Sofu, çocuğu okutur. Keşiş te camdan iç içe yedi katlı bir ev yaptırıp Meryem'i bu eve kapatır; kız orada gergef öğrenir ve işler.

Oğlan, on beş yaşına kadar her ilmi öğrenir; bundan sonra biraz serbest bırakılır. Bir gün, hocası namazdayken, güvercin uçurmuş yeltenir ve kuşu elinden kaçıır. Damdan dama kovalayıp taşlarken attığı taşlardan biri Meryem'in oturduğu odanın camını kırıp gergefe değer. Bunun üzerine kız dışarıya çıkar. Oğlan kızı görünce düşüp bayılır. Kırklar kendisine "dolu,, içirirler; bundan sonra, saz çalarak aşkını ilân etmiye başlar.

Süruri Şah, bir divan toplar; Keşiş'i bu divana çağırıp elma veren Derviş'in sözlerini hatırlatır. Keşiş, sözünde durduğunu söyler. Kızın adını "Aslı,, ya, çevirip ¹ oğlanla nişanlarlar; kırk gün mühletten sonra düğün etmiye karar verirler.

Bir gün oğlan sazını alıp Keşiş'in evine gider; orada çalıp çağırmak, kızla kouuşmak ister. Keşiş bunu 'duyunca arlanır ve kızar. Keşiş'in "Manük,, adlı sihirbaz bir kardeşi vardır. Manük, büyü ile Keşiş'in evini gözden kaybeder. Keşiş, karısı, kızı ve Manük Şiraz'dan kaçarlar. Kerem işi anlayınca, kızın peşisıra gitmiye davranır. Babası onu bu fikrinden caydırmak için başka bir kız alıvermek ister; lâkin Kerem kabul etmez. Nihayet hocası Sofu ile birlikte yola düşerler. Sofu'nun Kerem'i geri döndürmek için sarfettiği emekler hep boşa gider. Keşiş'in Eylân şehrine gittiğini bir çobandan haber alıp oraya doğru yol alırlar.

Süruri Şah, etraftaki bütün ülkeferin Hanlarına, Paşalarına birer name yazıp, oğlu Kerem ülkelerine vardığı takdirde, yardım etmelerini rica eder. Kerem ile Sofu Eylân'a varırlar. Oranın Hükümdarı Han Abbas, Kerem'e yardım etmek ister; fakat Manük büyü yapar, kızı gene kaçıırırlar. Kerem, takibe devam eder. Resul Dağı'nda oturan "Şerif İmam,, adlı birisi, Kerem'in kerametini sınamak ister. Diri bir adamı tabuta koyup Kerem'in geçeceği yola indirtir. Kerem yanlarına gelince, kendisinden cenazenin namazını kıldırması rica edilir. Kerem aptes alıp namaza durduğu sırada: "Diri adamın namazı kılınır mı?,, diye, basarlar sopayı. Halbuki, tabutun içindeki adam ölmüştür ve Kerem bunu bildiği için cenaze namazına niyet edip durmuştur. Kerem bu oyuncu adamlara intizar eder; dağlar birbirine kavuşur; Kerem'i dövenlerin hepsi perişan olurlar.

Kerem, Aslı'nın Pek şehrine gittiğini esvap yuyan kadınlardan öğrenip o şehre varır, kızı bulur. Şehrin Mütesellim'i Sarhoş Osman Ağa'nın yardımıyla Aslı'yı ele geçirir. Lâkin, Manük'ün büyüü imdadında yetişir; oradan da kurtulup Kars'a giderler. Kerem'le Sofu, Aslı'nın peşini bırakmazlar. Yolda rasladıkları bir kocakarı bunlara yanlış haber

¹ Oğlanın adının ne suretle «Kerem» olduğu kitapta belli 'değil.

verir; kızın Tiflis'e gittiğini söyler. Kerem gil Tiflis'e varırlar. Oranın Hükümdarı Âdil Han'ın huzurunda Bağdatlı bir şairle Tiflisi şairler karşılaşacaklarmış. Bu karşılaşmada Kerem de bulunur ve şairlerin hepsini alteder. Âdil Han, Kerem'i tanır, çok ikram eder.

Aslı'nın Kars'a gittiğini bir hancıdan öğrenince, Kerem'le Sofu, tekrar yola çıkarlar. Bir çeşmenin başında yol üçleşir. Hızır, sai kıyafetine girerek yetişir, yol gösterir. Murat suyunu keramet kuvvetiyle durdurup Kars yakasına geçerler. Kars Paşası (Emin Paşa), Kerem'in yolunu gözlemektedir. Emin Paşa, Aslı'yı Keşiş'in elinden alıp Kerem'e teslim eder. Bir sürü maiyetle birlikte Şiraz'a dönerlerken Manük kızı tahtirevandan alıp yerine bir maymun kor. Bunlar Van'a giderler; Kerem gil de arkalarını takibederler. Van Paşası Kerem'i misafir eder. Keşiş Yehud, Van'daki manastıra yerleşmiştir. Paşa, bunu haber alır ve Kerem'in yanına bir adam katarak manastıra yollar. Kerem manastırda Aslı'yı görünce bayılır. Aslı Kerem'i tanır, manastırdakilere haber verir. Orada Kerem'e temiz bir dayak atarlar; Paşanın adamı zor kurtarır.

Keşiş, Van'dan da kaçır; Erzurum'dan, Maraş'tan geçerek Kayseri'ye gider. Kayseri'de Patrik olur. Biraz para biriktirip bir konak yaptırır. Konaktan kiliseye giden yolun etrafını kapattırır. Böylece Aslı'yı kiliseye gidip gelirken bile kimseye göstermez.

Kerem'le Sofu, Keşiş'in Erzuruma gittiğini bir çiftçiden öğrenip izine düşerler. Yolda donarlar; bir kervanbaşı bunları kurtarır. Erzurumda bir Rum kızı, Aslı'nın Kayseri'ye gittiğini Kerem'e haber verir. Kerem'le Sofu, gene yollara düşerler, Önce Erzincan'a, sonra Maraş yaylalarına, oradan da Kayseri'ye varırlar. Bu yolculuk hayli güç ve maceralı olmuştur. Kerem, Kayseri'de kendini kimseye bildirmez. Keşiş'in Ratrik olduğu manastırı bulup oraya hizmetçi, durur. Kerem manastırda türkü söylerken kız kendisini tanır ve manastırdan koğdurur. Bu sefer Kerem gözlerini bağlayıp kör dilenci kıyafetine girer. Araya araya, Keşiş'in evini bulur. Sırf Aslı'nın yüzünü görebilmek için Keşiş'in karısına otuz iki dişini çektirir. Ağzının kanını kızın çevresiyle silerken Kerem'i gene tanırlar ye ana ile kız, onun kafasını yarıp kolunu kırarak, sokağa çamurların içine atarlar. Bunun üzerine Kerem, Aslı'ya da aşk vermesi için, Tanrı'ya yalvarır. Duası kabul olunup o dakikadan itibaren Aslı Han yanıp tutuşmaya başlar; hemen müslümanlığı kabul eder ve Kerem'le kaçmaya razı olur. Kervankıran yıldızı doğarken buluşup kaçmayı kararlaştırırlar.

Öbür taraftan Keşiş, Kerem'i öldürtmek için Kayseri Mütesellimi Ahmet Beye para vadeder. Mütesellim, Keşiş'in evine adam gönderip gece Kerem'i tutturur, hemen asmak ister; fakat Hâkim, tahkikat yapmadan ilâm veremeyeceğini söyler. Mütesellim'in kıl kardeşi işe karışır. Kerem'in âşık-ı sadık olup olmadığını anlamak için onu imtihana çekerler. Kerem imtihanı kazanır. Mütesellim Ahmet Bey, Keşiş'ten para

cezası alıp Aslı'yı Kerem'e verir; Sofu'ya da başka bir kız verir. Sofu murada erer; fakat, Aslı Han'a sihirli bir entari giydirdikleri için, gerdek gecesi Kerem, bu entarinin düğmelerini bir türlü çözemez, Aslı'ya yalvarır, o da çözemez. Kerem'in aşkı kaynamıya başlar. Aslı'ya: "Şimdi benim tepemden alev çıkar; sakın, su dökeyim deme; ben yansam da ölmem.» diye tembih eder. Kerem'in tepesinden alev çıkmıya başlayınca, kız dayanamayıp su döker. Kerem yanar, kül olur. Bundan müteessir olan Aslı da Kerem'in ateşi üzerine kapanıp yanar.

A. Hikâyenin konusu ve kahramanları.

Hikâyede, Tanrı'nın takdiri ile Aslı'yı çalgınca seven ve bu sevadan asla vazgeçmeyen, en sonunda muradına ermeden yanıp külolan Kerem'in başından geçenler anlatılıyor. Kerem, Aslı'yı bir gölge gibi takibeder. O, aktif bir kahraman değildir; fakat sabır ve tahammülü engindir. Sevgilisine kavuşmak için her türlü eziyetlere katlanır. Kerem'le Aslı'nın kavuşmalarına, kızın babası Keşiş engel olur ve kızını alıp diyar diyar kaçar. Kerem'in yardımcıları pek çoktur: Hızır türlü kılıklara girerek onun imdadına yetişir; bütün halk ve zamanın beyleri, paşaları, ona elden gelen yardımı yaparlar. Keşiş'in baş yardımcısı, kardeşi sihirbaz Manük'tür. Bazı hıristiyan halkın yardımı dokunsa da değersizdir. Bunlar sırasında Keşiş'in aleyhine bile dönerler. Fakat Manük'ün büyüü, Kerem tarafında bulunan bütün iyi kuvvetleri yenmiştir.

B. Hikâye kahramanlarının yaşayışları ve çevreleri.

Kerem'in babası Süruri Şah, Şiraz Hükümdarı olduğu halde, hikâyede bir köy zengininin vasıflarıyla, görünüyor. Onun sarayı, zengin bir köylünün evi gibi anlatılır; oğlu Kerem, köylü çocuklarından farksızdır ; Şiraz şehri de her bakımdan bir köydür.

Köy zengini, oğlunu evereceği zaman, evinde müsait oda yoksa, hemen başka bir ev veya bir oda yaptırıp gelini oraya getirir. Süruri Şah ta, oğlunu Sofu Hocanın okutması için ayrı bir oda yaptırıyor (s. 6). Şah sarayının çatısı, köy evininki gibi düzdür. Kerem, bu düz damın üzerine çıkıp bir köylü çocuğu gibi güvercin uçurur ve güvercini taşlarken komşusunun camını kırar (s. 6). Kerem, damdan aşağı düşer; mahallenin çocukları onu, bir komşu çocuğu gibi, tanıdıkları için hemen saraya giderek Sofu Hocaya haber verirler. Hoca Kerem'i tozların içinde yatar bir halde bulur (s. 8).

Kerem'in gezip dolaştığı yerlerdeki Paşalar, Hanlar, Mütesellimler de köylü karakterini gösteriyorlar: Yabandan gelenleri odalarına misafir ediyorlar, yedirip içiliyorlar; köylüce konuşup köylüce yaşıyorlar. Hatta kiliselerin bile misafirhaneleri, hayvan bağliyacık yerleri var.

Kerem devriş kılığında, sofı molla kılığındadır. Divitleri kâğıtları yanlarındadır. Altlarındaki atlar, herkesin bindiği hayvanlar gibidir; bir fevkâlâdelikleri yoktur. Keremle Sofu, atların kolanlarını çekip yola revan olurlar (s. 21). Pınar başlarında kuzu çeviren çobanlarla yemek yerler (s. 22). Irmak kenarında esvap yuyan kadınlarla konuşurlar (s. 39). Hanlara, Türkmen çadırlarına misafir olurlar; Türkmenler bunlara çok itibar ederler ve uzun zaman obalarında alıkoymak isterler (s. 55, 118). Bağlar arasından geçerlerken, köylüler kendilerine sepetle armut hediye ederler (s. 81). Kız kaçırmayı andıran hadiseler olur (s. 75). Şairlerin imtihanlarına katılırlar (s. 59). Aptes alıp namaz kılarlar.

Hülâsa, hikâyenin kahramanları ve bunlarla temasa gelen bütün insanlar, geyinişleriyle, konuşuşlarıyla, her türlü âdetleriyle köylü ve halktan kimselerdir. Kahramanların gezip dolaştıkları yerler, herkesin gezdiği yerlerdir. Tabiatüstü unsurlar ise: Hızır'ın yaptıkları, Kerem'in kerameti ve Manük'ün büyüdür.

C. Hikâyenin dili.

1. Hikâyeyi tesbit eden zat, klasik imlâyı bilmediği için, yazıda sesli harfleri çok kullanmıştır. Bu itibarla, hikâye anlatanın konuşma tarzı belli oluyor: "Ne bülbülem, ne gülem (s. 29); gerüye gönderürem (s. 22); küsülüym Han Aslı'mlan barıştır (s. 116); siz buna ne cesaret edüpte urâyorsunuz? yarın Van Paşasının elinden nice kurtulacaksınız? (s. 97); şakiyor dilleri, incineyor telleri (s. 139)... "gibi söyleniş tarzları bu arada sayılabilir.

2. Hikâyenin içinde çokça halk tabiri ve bazı atasözleri geçiyor. Bunlardan birkaçını sayalım: "Ey hoca, ölümden öte yol var mı?(s. 64); Var gördüğün gibi söyle! (s. 79); Gözüm üzerinde yeriniz var (s. 27)? İnsanoğlu pek bayındır kimse bilmez fendini, her kime eylik edersen sakın andan kendini (s. 3); İmam evinden aş, ölü gözünden yaş (s. 133); Kul bunalmayınca Hızır erişmez (s. 107),, ve başkaları.

3. Hikâye, herkesin anlayabileceği şekilde söylenmiş, yabancı kelimeler çok az kullanılmıştır. Masal tekerlemelerinden de faydalanılmıştır: "Az demedi, uz demedi, gece ve gündüz demeyüp konup geçerek, lâle sümbül biçerek... (s. 22).,,

D. Hikâyenin başlıca motifleri.

1. Elma motifi: Çocuğu olmıyan Şah'la Keşiş, Hızır'ın verdiği elmayı yiyerek evlât sahibi olurlar.

2. Hızır motifi: Kerem bunaldıkça, Hızır onun imdadına yetişir.

3. Dolu motifi: Kerem pirlere elinden dolu içerek Aslı'ya âşık olur,

4. Ad koyma motifi: Rical ve kibar cemedilerek Kerem'e ad konur.

5. Hoca motifi: Kerem, hocaya verilip okutulur.

6. Yedi motifi: Yedi gün yedi gece donanma (s. 4); iç içe yedi kat oda (s. 5); yedi yılda sevgilisini elde etmek (s. 138).

7. Kırk motifi: Kırklar elinden dolu içmek (s. 7); kırk gün mühlet almak (s. 12); kırk gün evvel rüyada görmek (s. 126); kırk keşiş toplamak (s. 153); kırk kızın içinde Aslı'yı tanımak (s. 152); kırk gün kırk gece düğün etmek (s. 154).

8. Bayılan âşıkın ağzına sevgilisinin memesini veya yanağını vererek ayıltma motifi.

9. Çevre motifi

10. Yüzük motifi.

11. Gergef motifi.

12. Keramet motifi: Suyun iki şak olup yol vermesi, akan ırmağın durması, iki dağın birbirine kavuşması, aslanın ve balığın konuşmaları... gibi.

13. Sihir motifi: Binayı kaybetmek, zinciri kületmek, kızı alıp yerine maymun koymak... gibi.

14. Kervan motifi: Dağda donma ve kervan tarafından kurtarılma.

15. Kılık değiştirme motifi: Hizmetçi kılığına girmek, dilenci kılığına girmek.

16. Diş çektirme motifi.

17. Yanma motifi.

E. *Hikâyenin türküleri.*

Hikâyede geçen manzum parçalar için, »türkü« tabiri kullanılmıştır. Hikâye içinde, büyük küçük 105 türkü vardır. Bu türkülerden 96 sını Kerem, 3 ünü Aslı, 1 ini Sofu söylemiştir. Geri kalan 4 türküden 2 sini Keremle Hızır (s. 36, 86), 1 ini Keremle esvap yuyan kız (s. 39), 1 ini Keremle Bağdatlı âşık (s. 59-60) karşılıklı söylemişlerdir.

Hikâyedeki türkülerin hususiyetleri:

1. Konu bakımından: Kerem, türkü söylemek için hiçbir fırsatı kaçırmaz: Yolunu türkü ile sorar; aşkını türkü ile anlatır; kendini incitenleri türkü ile taşlar (s. 54, 61); aslana, turnalara, sabah yeline, ırmaklara, yıldızlara, dağlara türkü ile hitabeder; Türkmen göçünü (s. 101), Türkmen obalarını (s. 121), Bingöl yaylalarını (s. 124) türkü ile tasvir eder; Tanrıya türkü ile yalvarır (s. 114).

2. Şekil bakımından:

a. Kıtalar: Türkülerin çoğu, saz şairlerinin eserleri gibi, dörder mısralık kıtalardan meydana gelmiştir. Bazı türkülerde iki mısralık kıtalar varsa da, bunların ikişer mısraını hikayeci unutmuş olsa gerektir (s. 10, 65, 113, 152). On yedi türküde dördüncü mısralar nakarat şeklinde aynen tekrarlanıyor. İki türkü, üçer mısralık kıtalardan meydana gelmiş ve bu kıtaların sonuna aynen tekrarlanan ikişer mısralık nakarat eklenmiştir:

*Bir han köşesinde kalmışım hasta
Gözlerim kapıda kalağım seste
Kendim gurbet elde gönül sılada
Gelme ecel gelme üç gün ara ver
Al benim sevdanı götür yare ver (s. 111)*

*İki bülbül hiç bir dala konar mı
Bülbülün konuştuğ u dallar solar mı
Eşinden ayrılan böyle yanar mı
Aman felek beni yâre kavuştur
Küsülüym Han Aslı'mlan barıştır (s. 116)*

Bir türküde, nakarat beytinin ilk mısraı tekrarlanmak suretiyle, nakarat üç mısra haline getirilmiştir:

*Ayağında sarı çizme
Kulağında altın hızma
Var git Keşiş işim bozma
Melalim {meralim } kiliseden gelür
Melalim kiliseden gelür
Zülüfler enseden gelür (s. 96)*

Bir türkünün ilk kıtası iki mısradan meydana gelmiş; fakat bu mısralardan herbirinin sonuna "bir nakarat beyti katılmıştır; türkünün diğer kıtaları üçer mısra ve birer nakarat beytinden ibarettir:

*Sabah olda şavkın batmaz
Ah sarı yıldız mavi yıldız
Kanlı'm'oldun Kervankıran dön
Yâr sevdası serden gitmez
Ah sarı yıldız mavi yıldız
Kanlı m'oldun Kervankıran dön (s. 145)*

b. Vezin ve durgular: Türkülerin 81 tanesi on bir heceli, 22 si seldz hecelidir. Bir türkünün ilk iki kıtası on beş ve on altı heceli, üçüncü kıtası on birlidir (s. 141). Türküler içinde bazı mısralar diğerlerinden fazla veya noksan heceli olabiliyor; bu hal de daha çok on birli türkülerde görülüyor:

Koyvermez felek ne şakıyam ne gülem (s. 29)

Ferhat gibi yâr yoluna ölen olmadı (s. 54)

Murat senin neredir durağın (s. 70)

Çuhalar döşesin yoluma (s. 79)

. , . . . ve başkaları.

Durgular: On bir heceli türkülerin biri 4+4+3, dördü 6+5 durguludur; diğerlerinin bazı mısraları 4+4+3 lü, bazıları 6+5 lidir. Bazı türkülerde 5+6 durgulu mısralara da raslanıyor. Sekiz heceli türkülerin bazı mısraları 4+4 durgulu, bazıları doğrudan doğruya 8 lidir.

c. Kafiye: Dört türkünün bütün kıtalarında tam kafiye vardır (s. 51, 72, 75, 121). Elli yedi türkünün bazı kıtaları tam kafiyeli, bazıları yarım kafiyelidir. Kırk üç türküde hiç tam kafiyeli kıta yoktur. Bazı kıtalar içinde, kıtanın öteki mısralarıyla kafiyeli olmayan mısralar görülüyor:

*Akar didem yaşı kimse silmiyor
Gam belâ deryası serden ağıyor
Sen Kerem'i bildin .Kerem, seni bilmiyor
Sen Kerem'i neresinden tanırsın (s. 60)*

*Yalan oldu yâr ile zevkler ettiğim
El ele verip te sohbet ettiğim
Kerem eydür gurbet elde çektiğim
an Ash'ma haber edin turnalar (s. 103)
. ve başkaları*

Bazı kıtaların ancak dördüncü mısraları ilk bendin dördüncü mısrasıyla kafiyeli, öteki üç mısraı birbiriyle kafiyeli değildir :

*Elmas bıçak ile kanlar alıcı
Bir melal (meral) bakışlı cana kıyıcı
Ezel ikrar verip sonra dönücü
Durmadı ikrara desen ne söyler (s. 1.18)*

- *Yağmaz yağmur geçmez dilek benim bilürem
Han Ash'mun izlerini tanıram
Vallah Hoca'm yoktur benim umudum
Sefil Kerem muradına ere mi (s. 125)
. ve başkaları.*

Kıtalarının kafiyeleri bakımından türkülerin ayrılışı şöyledir:
34 türkünün ilk kıtalarının kafiyesi a a a b, diğer kıtaları e c e b;

11 türkünün ilk kıtalarının kafiyesi a b a b, diğerlerinininki c c c b;
49 türkünün ilk kıtalarının kafiyesi a b c b. diğerlerinininki d d
d b ;

1 türkünün ilk kıtasının kafiyesi a b a c, diğerlerinininki d d d c;
3 türkünün ilk kıtalarının kafiyesi a b c d, diğerlerinininki e e e d
dir.

4 türkü nakaratlı olduğu için, her kıtanın mısraları kendi arala-
rında kafiyelidir ve kıtaların sonunda aynen tekrarlanan nakarat vardır.
İki türkünün ilk kıtaları, mısra itibariyle noksandır.

Hikâye türkülerinin şekil bakımından hayli serbest oluşu, onların
ağızdan ağıza geçerken değişmiş ve az çok folklorik karakter almış
olmasından ilerigeliyor.

3. İfade bakımından:

Hikâye türkülerinin, ifade bakımından, halk türkülerine benzer ta-
rafları pek çoktur:

a. Halk türküleri gibi liriktirler. Aşağıdaki türküleri bu arada sa-
yabiliriz :

*Katı havadan uçarsın
İndireyim gönül seni
Budak budak gül dalına
Kondurayım gönül seni
..... (s.81)*

*Sefil Kerem serin sevdaya saldı
Simden sonra işi Mevlâ'ya kaldı
Her nereye gitsem karşıma geldi
Türlü kıyafetle buldu dert beni (8. 91)*

*Diyar-ı gurbetin derdi mihneti
Yaktı vücudumu kületti gitti
Bir ayrılık bir yoksuluk dünyada
Beni muhanete kületti gitti
..... (s. 100)*

*Bir han kösesinde kalmışım hasta,
Gözlerim kapıda kulağım seste
Kendim gurbet elde gönül sılada
Gelme ecel gelme üç gün ara ver
Al benim sevdamı götür yâre var
..... (s. 111)*

MEHMET TUĞRUL

*Banca şehirleri sürüp dönmüşem
Çeşme leblerinden emip kanmışam
Dertli Kerem aşk odana yanmışam
Cehenneme girsem nâr bize n'eyler (s. 146)*

*Kadir kayyum olan Allah
Kullara verme bu derdi
Bana verdin ben çekerem
Çöllere verme bu derdi
. (s. 50)*

b. Halk türküleri gibi realist olanları var. Meselâ Türkmen karısının Kerem'e " Beni methedersen sana bir iyilik ederim, »demesine karşı, Kerem şu mısralarla realiteyi olduğu gibi ifade ediyor:

*Avırdında diş kalmamış sökülmüş
Vücudunda tüy kalmamış dökülmüş
Yaşın seksene varmış belin bükülmüş
Daha neren methedeyim a cazı*

*Dertli Kerem daha neler söylesin.
Düşüp aşkın deryasını boylasın
İşitenler gelsin doğru söylesin
Mezaristan hac'olmuşsun a cazı (s. 54)*

Hikâyenin bazı türküleri, ufak tefek değişikliklerle, bugün halk ağzında türkü olarak söylenmektedir:

*Karşındaki karlı dağı yarsalar
Arasından lâle sümbül derseler
Her kişinin sevdiğini verseler (s- 62)*

*Erisin dağların karı acundan
Rakibe tez ölüm dosta gecinden
Dağlara düşmüşem senin ucundan (s- 155)*

*Birisisin adı Dudu
O da güzellerin adı
Kimler yudu kim taradı
Kâkül gerdana az geldi (s. 73)*

*Ama ettiklerin bir bir bulasın
Dilerim ki benden beter olasın
Ettiklerin işe pişman olasın
İmana gel hey imansız imana {s. 99)*

*Denizin dibi taş'olur
Hasret gözü yaş'olur
Muhabbet iki hastalar (*.106)
. ve başkaları.*